

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRK / TÜRKİYE DAVASI

(Başvuru no. 22744/07)

KARAR

STRAZBURG

5 Eylül 2017

NİHAİ

05/12/2017

İşbu karar Sözleşme'nin 44 § 2 maddesi uyarınca kesinleşmiş olup; bazı şekli değişikliklere tabi tutulabilir.

Türk / Türkiye davasında,*Başkan*

Robert Spano,

Yargıçlar

Julia Laffranque,

Ledi Bianku,

Işıl Karakaş,

Paul Lemmens,

Valeriu Grițco,

Jon Fridrik Kjølbro,

ve *Bölüm Yazı İşleri Müdürü* Stanley Naismith'in katılımıyla Daire hâlinde toplanan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (İkinci Bölüm), 4 Temmuz 2017 tarihinde gerçekleştirilen kapalı müzakereler sonrasında, aynı tarihte aşağıdaki kararı vermiştir:

USUL

1. Davanın temelinde, Mehmet Ali Türk ("başvuran") adlı bir Türk vatandaşı tarafından, İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına ilişkin Sözleşme'nin ("Sözleşme") 34. maddesine uygun olarak, 18 Mayıs 2007 tarihinde, Türkiye Cumhuriyeti Devleti aleyhine Mahkemeye yapılmış olan bir başvuru (no. 22744/07) bulunmaktadır.

2. Başvuran, Mersin Barosuna bağlı Avukat A. Bozan tarafından temsil edilmiştir. Türk Hükümeti ("Hükümet") ise kendi görevlisi tarafından temsil edilmiştir.

3. Başvuran, özellikle, polis tarafından aldatılarak, temel hakları kendisine hatırlatılmaksızın ve avukat yardımı olmaksızın suçlayıcı ifadeler vermeye yöneltildiği gerekçesiyle adil yargılanmadığını iddia etmiştir. Başvuran, ayrıca, kendisinin mahkûm edilmesinde M.N.A. adlı kişinin

ifadelerinin belirleyici rol oynadığını, ancak yargılamanın herhangi bir aşamasında bu kişiye soru sorma ve yüzleşme olanağına sahip olmadığından şikâyet etmiştir.

4. Başvuru, 4 Ocak 2012 tarihinde Hükümete tebliğ edilmiştir.

OLAYLAR

I. DAVANIN KOŞULLARI

5. Başvuran, 1972 doğumlu olup; müebbet hapis cezası hâlen Antalya’da infaz edilmektedir.

6. Başvuran, belirtilmeyen bir tarihte, arabasının satışına ilişkin bazı işlemleri gerçekleştirmek üzere Mersin Emniyet Müdürlüğüne gittiğinde, kendisi hakkında Antalya Emniyet Müdürlüğü tarafından çıkarılmış bir yakalama emri bulunduğunu öğrenmiştir.

7. Bunun ardından, 16 Şubat 2004 günü saat 13.00 civarında Antalya Emniyet Müdürlüğüne gitmiştir. Görüldüğü kadarıyla, başvuran bir noktada K.G. adlı bir kişinin silahla vurulması olayına karıştığını itiraf etmiş ve bunun sonucunda aynı gün saat 16.00’da fotoğraftan teşhis işlemine tabi tutulmuştur. Polis tarafından tutulan ve başvuranın imzaladığı tutanağa göre, başvuran teslim olmuş, 1992 yılında meydana gelmiş olan K.G.’nin silahla vurulması olayına karıştığını itiraf etmiş ve suç ortakları olarak S.K., M.N.A. ve A.Y.’yi teşhis etmiştir. Başvuranın o dönemde yürürlükte olan Türk Ceza Kanunu kapsamında sahip olduğu hakların, avukat yardımından faydalanma ve susma hakları da dâhil, kendisine hatırlatıldığını gösteren herhangi bir kayda rastlanmamıştır.

8. Başvuran, aynı tarihte saat 17.30 sularında, yer gösterme işlemine katılmıştır. Polis memurları tarafından tutulan ve başvuranın imzaladığı tutanağa göre, başvuran, silahla vurma olayından önce hangi adımları

attığını, K.G.'yi 1992 yılında Antalya'da nasıl vurduğunu ve olay yerini nasıl terk ettiğini ayrıntılı olarak anlatmıştır. Başvuranın o dönemde yürürlükte olan Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu kapsamında sahip olduğu hakların, avukat yardımından faydalanma ve susma hakları da dâhil, kendisine hatırlatıldığını gösteren herhangi bir kayda rastlanmamıştır.

9. Polis, aynı gün saat 6.30 civarında başvuranın ifadesini almaya başlamıştır. Başvurana göre, kendisine 19 Kasım 1992 tarihli bir yakalama emri gösterilmiş; bu emirde, söz konusu suçun “6136 sayılı Ateşli Silahlar Hakkında Kanun’a aykırılık” olduğu ve zamanaşımını belirleyen kanunlar uyarınca “2 Eylül 1997” tarihinde zamanaşımına uğradığı belirtilmiştir. Bununla bağlantılı olarak, polis memurları, başvurana kendisinin arandığı suçun 6136 sayılı Kanun’a aykırı şekilde ateşli silah bulundurmak olduğunu söylemişlerdir. Polis memurları, başvuranın vereceği her türlü ifadenin yalnızca “formalite” icabı alındığını, zira söz konusu suçla ilgili kovuşturma başlatılması için öngörülen zamanaşımı süresinin zaten 1997 yılında sona erdiğini söylemişlerdir. Bu nedenle, başvuran, ifade vermeyi kabul etmiştir. İfadeleri, önceden basılmış bir form üzerinde yazıya geçirilmiştir. Bu forma göre, susma ve avukat tarafından temsil edilme hakları başvurana hatırlatılmıştır. Görüldüğü kadarıyla, başvuran, avukat yardımını reddetmiştir, zira söz konusu formun ilk sayfasında, önceden basılmış bir “Avukat talebinde bulunulmamıştır” ibaresi bulunmakta ve altında başvuranın imzası görülmektedir. Dolayısıyla, başvuranın ifadesi avukat yokluğunda alınmıştır.

10. Başvuranın yasadışı bir örgüt olan PKK (Kürdistan İşçi Partisi) ile olan bağı ve 1992 yılında K.G. adlı kişinin yaralanması olayına karışması ile ilgili ifadesi, Antalya Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şube Müdürlüğüne alınmıştır. Başvuran, dokuz sayfalık ifadesinde, PKK ile olan bağı kabul etmiş ve bu yasadışı örgütün talimatları uyarınca K.G.'yi vurduğunu ayrıntılı şekilde anlatmıştır.

11. Başvuran, 17 Şubat 2004 tarihinde hem Antalya Cumhuriyet Savcısına ve hem de nöbetçi hâkime ifade vermiştir. Savcı önündeki ifadesinde tutulan ifade tutanağına göre, başvurana hakları yeniden hatırlatılmıştır. Ancak, bu ifadesi, polise verdiği ifadeyle benzerdir.

12. Nöbetçi hâkim önüne çıkan başvurana hakları yeniden hatırlatılmıştır. Başvuran, avukat yardımı istemediğini belirterek, polise verdiği ifadede söylediklerini tekrar etmiştir. Nöbetçi hâkim, önce başvuranın serbest bırakılmasına karar vermiş; ancak savcıdan gelen itiraz üzerine başvuranın tutuklanmasına karar vermiştir.

13. İzmir Devlet Güvenlik Mahkemesinde görevli Cumhuriyet savcısı, 10 Mart 2004 tarihinde iddianamesini mahkemeye sunmuş ve başvurayı Türk Ceza Kanunu'nun 125. maddesi kapsamında Devletin hâkimiyeti altında bulunan topraklardan bir kısmını Devlet idaresinden ayırmaya matuf bir fiil işlemekle suçlamıştır. Cumhuriyet savcısı, iddianamesinde, başvuranın teslim olduğunu da belirtmiştir.

14. Başvuran, İzmir Devlet Güvenlik Mahkemesi önünde gerçekleştirilen duruşmalarda bir avukat tarafından temsil edilmiştir. Başvuran, 4 Mayıs 2004 tarihinde yapılan duruşma esnasında avukatının refakatinde ifade vermiş ve önceki ifadelerini geri çekmiştir. Başvuran özellikle, polisin, işlediği iddia edilen suç ile ilgili kovuşturma başlatılması için öngörülen zamanaşımı süresinin dolduğunu belirten bir kâğıt göstermek suretiyle kendisini aldattığını ve suçlayıcı ifadeler vermeye yönelttiğini ileri sürmüştür. Silahla vurma olayına karıştığını inkâr etmiş ve hakkındaki suçlamaları reddetmiştir. Başvuran, ayrıca, dosyada bulunan diğer sanıklar A.Y., S.K. veya M.N.A. adlı kişileri tanımadığını beyan etmiştir.

15. Yargılamayı yürüten mahkeme, aynı duruşma esnasında, başvuranın ve dosyadaki diğer sanıklardan A.Y.'nin savunmalarını teyit etmek amacıyla, daha önceki bir davada (no. 1996/9) aynı olayla ilgili olarak yargılanan M.N.A., S.K. ve B.Ç.'nin dinlenmesini gerekli görmüştür. Bununla bağlantılı olarak, yargılamayı yürüten mahkeme, M.N.A., S.K. ve

B.Ç.'nin hangi cezaevlerinde tutulduklarının tespit edilmesi için gerekli adımların atılmasına ve eğer serbest bırakılmışlar ise adreslerinin araştırılmasına karar vermiştir. Yargılamayı yürüten mahkeme, ayrıca, tanıkların yerleri tespit edildiğinde bir yüzleştirme yapılmasına karar vermiştir. Söz konusu mahkeme, M.N.A., S.K. ve B.Ç.'nin görev alanı dışında olması ihtimaline karşı, başvuranın ve A.Y.'nin karşıdan ve yandan fotoğraflarının çekilmesine ve dava tutanakları ile birlikte gönderilmesine; eğer İzmir'de ikamet ediyorlar ise bizzat dinlenmeleri gerektiğine karar vermiştir.

16. Yargılamayı yürüten mahkeme, ayrıca, olayın mağduru olan K.G.'den bizzat ifade alınabilmesi için mahkeme önüne çağırılması amacıyla, bu kişinin adresinin tespit edilmesi talimatını vermiştir.

17. Yargılamayı yürüten mahkeme, 29 Haziran 2004 tarihindeki duruşmada S.K.'nin tanık sıfatıyla verdiği ifadesini dinlemiştir. S.K., başvuranı veya A.Y. adlı kişiyi tanımadığını ve daha önce hiç görmediğini söylemiştir. S.K., K.G.'nin silahla vurulması olayıyla ilgili doğrudan bir bilgisi olmadığını ve önceki ifadesini M.N.A. ve B.Ç.'den edindiği bilgiler sonucunda verdiğini ifade etmiştir. Yargılamayı yürüten mahkeme, M.N.A., B.Ç. ve K.G. ile ilgili talimatlarını yinelemiştir.

18. A.Y.'nin avukatı, 26 Ağustos 2004 tarihindeki duruşmada, M.N.A.'nin depresyon geçirdiğini gösteren Elazığ Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesinin 3 Eylül 2002 tarihli raporunu sunmuştur. Buna binaen, avukat, M.N.A.'nin tanık sıfatıyla mahkemeye çağırılmamasını talep etmiştir. Bu talebe mahkemeden bir cevap gelmemiştir.

19. Devlet Güvenlik Mahkemeleri, 16 Haziran 2004 tarihinde kabul edilen ve 30 Haziran 2004 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanan 5190 sayılı Kanun'la kaldırılmıştır. Dolayısıyla, başvuran hakkındaki dava İzmir Ağır Ceza Mahkemesine devredilmiştir.

20. M.N.A., 19 Ağustos 2004 tarihinde, yargılamayı yürüten mahkeme tarafından verilen istinabe salahiyeti uyarınca Siirt Ağır Ceza Mahkemesi

tarafından sorgulanmıştır. Siirt Ağır Ceza Mahkemesinin duruşma tutanağına göre, o tarihte M.N.A.'nın hapis cezasının infazı Siirt E Tipi Cezaevinde devam etmektedir. M.N.A., 1992 yılında, kendisiyle birlikte başvurana ve A.Y. adlı bir kişiye, K.G.'yi vurmaları için PKK'dan ve S.K.'dan talimat geldiğini belirtmiştir. Buna göre, M.N.A. bölgeyi emniyet altına alırken, A.Y. ile başvuran, K.G.'yi vurmak için gitmiştir. M.N.A., silah sesleri duymuş, ancak K.G.'nin vurulduğunu görmemiştir. Ayrıca, başvuranı ve A.Y.'yi fotoğraflardan teşhis etmiştir. Bunun sonrasında Siirt Ağır Ceza Mahkemesi, M.N.A.'dan 1995 yılında polise ve Cumhuriyet savcısına verdiği ifadeler ile mahkemeye verdiği ifade arasındaki tutarsızlığı açıklamasını istemiştir. M.N.A., vermekte olduğu ifadenin, olayların gerçekte nasıl yaşandığını yansıttığı konusunda ısrar etmiştir. Mahkeme, kendisinin 29 Kasım 1995 tarihinde Cumhuriyet savcısı önünde verdiği ifadede sanığı tanımadığını söylediğini hatırlatarak, bu noktayı açıklığa kavuşturmasını istemiştir. Bunun üzerine M.N.A., o zaman öyle söylemesinin nedeninin, 29 Kasım 1995 tarihinde sanık olarak sorgulanması olduğunu belirtmiş; vermekte olduğu bu ifadenin olayların gerçek hâlini yansıttığını tekrarlamıştır.

21. M.N.A.'nın ifadesi, 17 Aralık 2004 tarihinde gerçekleşen yedinci duruşmada okunmuştur. Başvuran, M.N.A.'nın 1995 yılından itibaren verdiği ifadelerle tutarsız olduğunu belirterek, ifadeye itiraz etmiştir. A.Y.'nin avukatı da, M.N.A. hakkındaki sağlık raporuna atıfta bulunarak, ifadelerinin güvenilir olmadığına karar verilmesini talep etmiştir. Yargılamayı yürüten mahkeme, bu talebe herhangi bir cevap vermemiştir ve B.Ç. ile K.G. hakkındaki talimatlarını yinelemiştir.

22. Sekizinci duruşma 17 Şubat 2005 tarihinde gerçekleştirilmiş olup; yargılamayı yürüten mahkeme B.Ç. ile K.G. hakkındaki talimatlarını yinelemiştir.

23. Dokuzuncu duruşma 28 Nisan 2005 tarihinde gerçekleştirilmiştir ve yargılamayı yürüten mahkeme B.Ç. ile K.G. hakkındaki talimatlarını burada da yinelemiştir.

24. Onuncu duruşmanın gerçekleştirildiği 12 Temmuz 2005 tarihinde, olayın mağduru olan K.G., yargılamanın yürütüldüğü mahkemenin önüne çıkmış ve tanık sıfatıyla ifade vermiştir. K.G., olay yerinde ne başvurunu ne de A.Y.'yi gördüğünü ve bu kişilerin kendisinin silahla vurulması olayına karışmadıklarını beyan etmiştir. Mağdur, kendisini silahla vuran kişilerin detaylı bir tasvirini yapmıştır.

25. İzmir Ağır Ceza Mahkemesi, 4 Ekim 2005 tarihinde başvuranın suçunu sabit bulmuş ve içerisinde ifadeli yer gösterme tutanağı ve fotoğraftan teşhis tutanağının da bulunduğu dava dosyasının bütünü üzerinden başvuran hakkında mahkûmiyet kararı vermiştir.

26. Buna göre mahkeme, mülga Türk Ceza Kanunu'nun 125. maddesi kapsamında, Devletin hâkimiyeti altında bulunan topraklardan bir kısmını Devlet idaresinden ayırmağa matuf bir fiil işlediği gerekçesiyle, başvuranın müebbet hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar vermiştir.

27. Yargıtay, 14 Şubat 2006 tarihinde kararı bozmuş ve 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe girmiş olan 5237 sayılı yeni Türk Ceza Kanunu'nun hükümlerinin başvuran lehine olup olmadığının saptanması amacıyla davayı ilk derece mahkemesine iade etmiştir. Bu şekilde, dava, son yasal değişiklikler ışığında İzmir Ağır Ceza Mahkemesince tekrar incelenmiştir.

28. Başvuranın avukatı, 13 Haziran 2006 tarihinde, yargılamayı yürüten mahkemeden, M.N.A.'nın doğrudan çapraz sorguya tabi tutulması ve başvuranla bizzat yüzleştirilmesi için M.N.A.'nın mahkeme önüne çıkarılmasını talep etmiştir. İzmir Ağır Ceza Mahkemesi, aynı talebi daha önce inceleyerek reddettiği gerekçesiyle, bu talebi reddetmiştir.

29. İzmir Ağır Ceza Mahkemesi, aynı tarihte, aynı delillere dayanarak, Türk Ceza Kanunu'nun 125. maddesi uyarınca başvuranın suçunu sabit bulmuş ve müebbet hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar vermiştir.

30. Başvuran, 3 Temmuz 2003 tarihinde bir temyiz talebinde bulunmuştur. Bunun içerisinde, başvuranın avukatı, başka hususların yanı sıra, M.N.A.'nın ruh sağlığı göz önünde bulundurularak bu kişinin ifadelerinin dikkate alınmaması gerektiğini ifade etmiştir. Avukat, ayrıca, başvuranın polis tarafından aldatıldığını belirterek, Yargıtaydan başvuranın ifadelerinin kabul edilemez ve Sözleşme'nin 6. maddesine aykırı olduğunu beyan etmesini talep etmiştir.

31. Yargıtay, 19 Aralık 2006 tarihinde, başvuranın temyiz talebini reddetmiştir.

II. İLGİLİ İÇ HUKUK

32. Avukat yardımından faydalanma hakkı hususundaki ilgili iç hukuka ilişkin açıklamalar, *Salduz/Türkiye* ([BD] no. 36391/02, §§ 27-31, AİHM 2008) kararında yer almaktadır.

33. 15 Temmuz 2003 tarih ve 4928 sayılı Kanun uyarınca 3842 sayılı Kanun'un 31. maddesi yürürlükten kaldırılmış; bunun sonucunda sanıkların Devlet Güvenlik Mahkemeleri önündeki yargılamalarda avukat yardımından faydalanma hakları üzerindeki kısıtlama kalkmıştır.

34. İlgili dönemde yürürlükte olan Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun 135/A maddesi kapsamında, ifadelerin sanık tarafından kendi özgür iradesi ile verilmesi gerektiği öngörülmüştür. Buna göre, “sanığın iradesini bozan” nitelikte kötü davranma, işkence, yorma, zorla ilaç verme, eziyet ve aldatma gibi yöntemler yasaklanmıştır. Yukarıda belirtilen yöntemlerle elde edilen ifadeler, sanığın bu doğrultuda rızası olsa dahi, delil olarak değerlendirilemeyecektir.

35. Aynı Kanun'un 238. maddesi ise ceza mahkemelerine, kanuna göre uygunsuz olan herhangi bir delili kabul etmeme yetkisi verilmiştir. Ayrıca, aynı Kanun'un 254. maddesinde, kanuna aykırı şekilde elde edilen delillerin mahkemelerce kullanılamayacağı açıkça belirtilmiştir.

36. İlgili dönemde yürürlükte olan ve 1 Ekim 1998 tarihinden 1 Haziran 2005 tarihine kadar yürürlükte kalan 23480 sayılı “Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği”nin 6 § 5 maddesi uyarınca, yakalama sırasında kişiye, suç ayrımı gözetilmeksizin yakalama sebebi ve hakkındaki iddialar ile susma, müdafiden yararlanma ve belirlediği bir kişiye haber verilmesi haklarının bildirilmesi öngörülmüştür.

HUKUKİ DEĞERLENDİRME

I. SÖZLEŞME’NİN 6 §§ 1 VE 3 (c) MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

37. Başvuran, polis gözaltısında avukat yardımından mahrum bırakıldığı ve hakları kendisine bildirilmeksizin ifade vermesi için aldatıldığı gerekçeleriyle adil yargılanmadığına ilişkin şikâyetle bulunmuştur. Başvuran, ilgili kısımları aşağıda verildiği üzere, Sözleşme’nin 6. maddesine dayanmıştır:

“1. Herkes davasının, ... cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamaların esası konusunda karar verecek olan, ... bir mahkeme tarafından, adil bir şekilde ... görülmesini isteme hakkına sahiptir. ...”

3. Bir suç ile itham edilen herkes aşağıdaki asgari haklara sahiptir:

...

(c) Kendisini bizzat savunmak veya seçeceği bir müdafinin yardımından yararlanmak; eğer avukat tutmak için gerekli maddî olanaklardan yoksun ise ve adaletin yerine gelmesi için gerekli görüldüğünde, resen atanacak bir avukatın yardımından ücretsiz olarak yararlanabilmek;

...”

A. Kabul Edilebilirlik Hakkında

38. Mahkeme, şikâyetlerin Sözleşme'nin 35 § 3 (a) maddesinin anlamı dâhilinde açıkça dayanaktan yoksun olmadığı kanısındadır. Mahkeme ayrıca, söz konusu şikâyetlerin başka herhangi bir kabul edilemezlik gerekçesiyle de bağdaşmadığı kanaatindedir. Dolayısıyla, şikâyetlerin kabul edilebilir olarak beyan edilmesi gerektiği sonucuna varmıştır.

B. Esas Hakkında*1. Tarafların Beyanları*

39. Başvuran, temel haklarının kendisine hatırlatılmadığından ve polis gözaltısında avukat yardımından mahrum bırakıldığından şikâyet etmiştir. Başvuran, polisin, işlediği iddia edilen suç ile ilgili kovuşturma başlatılması için öngörülen zamanaşımı süresinin dolduğunu belirten bir yakalama emri göstermek suretiyle kendisini aldattığını ifade etmiştir. Başvuran, ayrıca, yakalama emrinde kendisine atfedilen suçun K.G.'yi silahla vurmak değil, "6136 sayılı Kanun'a aykırılık" olarak belirtildiğini eklemiştir. Bu koşullar altında, başvuran, hakkındaki ceza yargılamaları öncesindeki süreçte avukat yardımından faydalanma hakkından kesin surette feragat etmiş sayılamayacağını beyan etmiştir.

40. Hükümet, bu sava itiraz etmiştir ve başvuranın polisin kendisini aldatarak suçlayıcı ifadeler vermeye yönelttiğine ilişkin iddiasını destekleyen herhangi bir delil bulunmadığını ileri sürmüştür. Hükümet, başvuranın anlattıklarının doğru olduğu varsayılsa dahi, haklarının kendisine hatırlatıldığını ve polis, Cumhuriyet savcısı ve nöbetçi hâkim önünde ifade verirken avukat yardımından faydalanmak istemediğini ve bu makamların huzurunda suçlayıcı ifadeler verdiğini belirtmiştir.

41. Hükümet, bir insanı vurduğunu itiraf eden makul bir kişinin, avukat yardımı olmaksızın ifade vermeyi kabul etmenin doğuracağı sonuçları takdir

edebilmesi gerektiğini beyan etmiştir. Başvuran, avukat yardımından faydalanma hakkından feragat etmesi için zorlanmamıştır. Bu görüşler ışığında Hükümet, Mahkemeyi, somut davada Sözleşme'nin 6 §§ 1 ve 3 (c) maddelerinin ihlal edilmediğine karar vermeye davet etmiştir.

2. Mahkemenin Değerlendirmesi

(a) Genel İlkeler

42. Avukata erişim, susma hakkı, kendi aleyhine tanıklık yapmama hakkı, avukat yardımı hakkından feragat ve bu hakların Sözleşme'nin 6. maddesinin cezai kısmı kapsamındaki yargılamaların genel anlamda adilliği ile olan ilişkisine dair genel ilkeler, yakın tarihli *Simeonovi/Bulgaristan* ([BD], no. 21980/04, §§ 110-120, 12 Mayıs 2017) kararında yer almaktadır.

(b) Somut Davaya Uygulanması

43. Mahkeme, 16 Şubat 2004 tarihinde başvuran silahla vurma olayı ile ilgili polise ifade verdiğinde ve fotoğraf üzerinden teşhis ve sonrasında yer gösterme işlemlerine tabi tutulduğunda, başvuranın hâlihazırda Sözleşme'nin 6. maddesinin anlamı dâhilinde bir suç ile “itham edildiğini” ve dolayısıyla avukat yardımından faydalanmaya ve bununla ilgili haklarının kendisine bildirilmesine hakkı olduğunu gözlemlemektedir (bk. yukarıda anılan *Simeonovi*, § 121).

44. Mahkeme, ayrıca, söz konusu dönemde, gözaltındaki kişiler için avukat yardımı imkânı ile ilgili herhangi bir kısıtlama bulunmadığını gözlemlemektedir (*Salduz/Türkiye* [BD], no. 36391/02, § 14, AİHM 2008 ile karşılaştırınız ve bk. İlgili İç Hukuk, §§ 32-36), zira Devlet Güvenlik Mahkemeleri önündeki yargılamalarda hakkında suç isnadı bulunan bir kişinin avukata erişim hakkına getirilen kısıtlama hâlihazırda kaldırılmıştır.

45. Mevcut davada, başvuranın yargılama öncesi süreçte avukat yardımından faydalanma hakkından kesin surette feragat edip etmediğini değerlendirmesi için Mahkemeye çağrıda bulunulmuştur. Bu doğrultuda,

Mahkemenin, başvuranın söz konusu feragatinin kesin olup olmadığı, herhangi bir önemli kamu menfaatine aykırı olup olmadığı ve bunun sahip olduğu önemle orantılı asgari güvencelerin sağlanıp sağlanmadığını tespit etmesi gerekmektedir (bk. yukarıda anılan *Simeonovi*, § 115).

46. Mahkeme, başvuranın feragatiyle ilgili olaylar silsilesine ilişkin şu tespitleri gerçekleştirmiştir: Başvuran, K.G.’nin 1992 yılında silahla vurulması olayına karışmış olduğu şüphesiyle, 16 Şubat 2004 tarihinde Antalya’da yakalanmıştır. Polis tutanaklarına göre, başvuran saat 13.00 civarında Antalya Emniyet Müdürlüğüne teslim olmuştur. Aynı gün 13.00 ile 16.00 saatleri arasında ve ifadesinin alınmasından önce, K.G.’nin silahla vurulması olayına karıştığını olaydan yaklaşık 12 yıl sonra itiraf etmiştir. Ayrıca başvuran, polislere, olaydaki suç ortaklarını teşhis edebileceğini ve olay yerini gösterebileceğini söylemiştir.

47. Mahkeme, itirafını takiben ve hakları kendisine hatırlatılmadan önce, başvuran hakkında fotoğraftan teşhis tutanağı ve ifadeli yer gösterme tutanağı tutulduğunu da kaydetmektedir. Başvuran, yeniden, K.G.’nin silahla vurulması olayına karıştığını itiraf etmiştir. Ancak, tüm bu soruşturma işlemleri, avukat yokluğunda ve o tarihte yürürlükte olan iç hukuk kuralları kapsamındaki temel hakları başvurana bildirilmeden gerçekleştirilmiştir. Buna ek olarak, Hükümet, hayli ciddi bir suç işlediğini itiraf etmekte olan başvurana söz konusu soruşturma tedbirleri alındığı sırada haklarının hatırlatıldığını gösteren başka herhangi bir belge ibraz etmemiştir.

Daha sonra, 16 Şubat 2004 günü saat 6.30’da, polis, başvurana haklarını bildirmiş; ancak bunu başvuran hâlihazırda K.G.’nin silahla vurulması olayına karıştığını itiraf ettikten sonra yapmıştır. Mahkemenin kanaatine göre, bu tespitler, başvuranın feragatinin “kesin surette” olduğuna yönelik bir nitelendirme yapılmasını hiç şüphesiz güçleştirmektedir.

48. Mahkeme ayrıca, 16 Şubat 2004 tarihli polis ifade tutanağına göre, başvuranın usule ilişkin haklarıyla ilgili her türlü yönergenin, kendisine

üzerinde yargılama öncesi ifadelerinin kaydedildiği, önceden basılmış formların ilk sayfaları vasıtasıyla verildiğini kaydetmektedir. Bu şekildeki yönergeler yalnızca başvurayı bilgilendirecek ölçüde olup, başvuranın susma ve avukat seçme hakkının olduğu gibi herhangi bir yorum veya detaylı açıklama içermemiştir. Aksine, başvurana kendisinin durumu ile ilgili herhangi bir bireyselleştirilmiş tavsiye verildiğiyle ilgili bir iddia veya başka bir işaret yoktur (bk. *Zachar ve Čierny/Slovakya*, no. 29376/12 ve 29384/12, § 70, 21 Temmuz 2015). Bu nedenle, başvuranın polise verdiği ifadesinin ilk sayfasında “Avukat talebinde bulunulmamıştır” cümlesi yer almakta ve altında da başvuranın imzası bulunmaktadır.

49. Ayrıca, Mahkeme söz konusu tarihte Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu uyarınca “yer gösterme tutanağı” şeklinde ifade edilen işlemin yasal dayanağının bulunmadığını kaydetmektedir. Bu durum, ilgili usule ilişkin güvencelerin delil edinme yöntemine eşlik etmediği görüşünü desteklemektedir. Sonuç olarak, polis tarafından sorgulanmasından önce başvuran kendisine avukata erişim hakkının tanınmadığı ve temel hakları hakkında bilgilendirilmediği koşullarda suçlayıcı ifadelerde bulunmuştur. Yer gösterme işleminin yerel mahkemeler tarafından kabul edilen bir uygulama olması, haktan feragat etmenin Sözleşme’nin 6. maddesi uyarınca adil yargılamanın amaçları doğrultusunda geçerli sayılabilmesi için gereken asgari güvencelerin yokluğunda, bir çözüm ortaya koymamaktadır. Hükümet bu konu hakkında herhangi bir beyanda bulunmamıştır.

50. Ayrıca, Mahkeme somut davanın *Hakan Duman/Türkiye* (no. 28439/03, § 50, 23 Mart 2010) davasıyla belirli benzerlikler gösterdiği kanaatindedir. Sonra gelen davada Mahkeme başvuranın ne kötü muameleye maruz kaldığını ne de gözaltındayken cebirle ifade vermeye zorlandığını kaydetmektedir. Ancak, Mahkeme tarihsiz, önceden basılmış ve imzalanmış bir belgenin varlığının kesin olarak, başvuranın, itirafından ve bunu takip eden, daha sonra kendisinin mahkûm edilmesinde kullanılan yer gösterme işleminden önce avukata erişim ve sessiz kalma haklarıyla

ilgili olarak uygun bir şekilde bilgilendirildiğini gösterdiğinden emin değildir.

51. Somut davada, Mahkeme tartışmaya açık bir şekilde dahi olsa başvuranın yer gösterme veya fotoğraftan teşhis işlemleri öncesinde ve sırasında önemli ölçüde ciddi bir suçu itiraf etmeden önce, kendisinin sahip olduğu haklarla ilgili bilgilendirildiğini gösteren hiçbir belgenin bulunmadığını gözlemlemektedir (bk. yukarıda anılan *Hakan Duman* § 50). Bu itibarla, başvuranın üstü kapalı olarak dahi olsa yer gösterme ve fotoğraftan teşhis işlemleri öncesinde veya sırasında sessiz kalma ve avukata erişim hakkı dâhil olmak üzere temel haklarından feragat ettiği görülmemektedir.

52. Mahkeme yukarıda geçen unsurların, “Avukat talebinde bulunulmamıştır” cümlesinin başvuranın kesin surette Sözleşme’nin 6. maddesi uyarınca güvence altına alınan avukata erişim hakkından feragat ettiğini göstermek konusunda önemini büyük ölçüde azaltmıştır (bk. *Savaş/Türkiye*, no. 9762/03, § 70, 8 Aralık 2009). Bu koşullarda, başvuranın kesin surette, bilerek ve anlayarak Sözleşme’nin 6. maddesi kapsamındaki haklarından feragat ettiği söylenemez (bk. yukarıda anılan *Simeonovi*, §115).

53. Mahkeme, başvuranın itiraflarının ve feragatinin gönüllü olarak yapıp yapılmadığını tespit etmenin öncelikli olarak yargılamayı yürüten mahkemenin görevi olduğunu yinelemektedir (bk. *Ogorodnik/Ukrayna*, no. 29644/10, § 108, 5 Şubat 2015). Bu nedenle, söz konusu noksanlığın takip eden yargılamalarda giderilip giderilmediği ve yargılamaların bir bütün olarak, Sözleşme’nin 6 § 1 maddesinin anlamı dâhilinde adil olarak görülüp görülemeyeceği ayrıca incelenmelidir (bk. yukarıda anılan *Zachar ve Čierny*, § 75).

54. Mahkemeye göre, İzmir Ağır Ceza Mahkemesinin başvuranın feragatini çevreleyen koşulları incelememesi, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu’nda sağlanan güvencelere rağmen, Sözleşme’nin gerekliliklerine

aykırı olarak başvuranı, durumu çözüme kavuşturma ihtimalinden yoksun bırakmak anlamına gelmektedir (bk. *Yunus Aktaş ve Diğerleri/Türkiye*, no. 24744/03, § 51, 20 Ekim 2009).

55. Mahkeme, söz konusu zamanda yürürlükte olan Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun 135/A maddesi uyarınca, sanığın iradesini aldatma yoluyla bozmanın yasaklandığını ve böyle bir yöntemle alınan ifadelerin yargılamalarda delil olarak kullanılamayacağını kaydetmektedir. Ayrıca, aynı Kanun'un 238. maddesi ceza mahkemelerine kanun uyarınca kabul edilemez olan delilleri reddetme yetkisi vermiştir. Son olarak, söz konusu Kanun'un 254. maddesi kanuna aykırı olarak elde edilen delilin mahkemeler tarafından kullanılamayacağını açıkça ifade etmiştir. Ancak, başvuran Türk ceza hukukunda yer alan en ağır ceza ile cezalandırılan bir suç nedeniyle yargılanmasına rağmen, İzmir Ağır Ceza Mahkemesi, davanın esasını incelemeye devam etmeden önce delilin kabul edilebilirliğini incelememiştir (bk. buna karşı, yukarıda anılan *Ibrahim ve Diğerleri* § 282).

Aynı şekilde, Yargıtay başvuranın usule ilişkin haklarının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetleriyle şekilci bir yaklaşımla ilgilenmiştir.

56. Ayrıca, İzmir Ağır Ceza Mahkemesi, başvuranın ifadelerinin kabul edilebilirliği ve güvenilirliği hakkında herhangi bir inceleme yapmamasına rağmen, başvuranı K.G.'nin vurulmasıyla ilgili olarak mahkûm ederken belirleyici bir ölçüde başvuranın yargılama öncesi ifadelerine dayanmıştır.

57. Dolayısıyla, Mahkeme başvuranın yakınmasının ulusal mahkemeler tarafından uygun bir karşılık gördüğü ile ilgili tatmin olmamıştır. Mahkeme somut davada avukat yardımı hususunun değerlendirilmesi ile ilgili adil usullerin var olmadığını değerlendirmektedir. (bk. bu davaya uygulandığı ölçüde, *Vanfuli/Rusya*, no. 24885/05, § 103, 3 Kasım 2011 ve *Nechto/Rusya*, no. 24893/05, § 111, 24 Ocak 2012).

58. Mahkeme, bu şekilde bir zemine karşı olarak, başvuranın feragatini çevreleyen koşullar hakkında ulusal mahkemelerin dikkatli bir incelemesinin bulunmamasının, söz konusu noksanlığın yargılamalar

esnasında başka bir usule ilişkin güvence ile çözüme kavuşturulmamasının söz konusu ifadelerin yargılamayı yürüten mahkeme tarafından başvurayı mahkûm etmek için kullanmasıyla birleştiğinde, yargılamaların bir bütün olarak adil olmadığını ortaya koymaktadır.

59. Dolayısıyla, Mahkeme Sözleşme'nin 6 §§ ve 3 (c) maddesinin ihlal edildiği kanaatindedir.

II. SÖZLEŞME'NİN 6 §§ 1 VE 3 (d) MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

60. Başvuran ayrıca, yerel mahkemenin kendisini mahkûm ederken ifadelerini esas aldığı önemli bir tanık olan M.N.A.'ya soru sorma ve kendisiyle yüzleşme olanağına sahip olmadığından şikâyetçi olmuştur.

61. Mahkeme söz konusu şikâyetin kabul edilebilir olarak beyan edilebileceği görüşündedir. Ancak, davadaki olayları ve Sözleşme'nin 6 § 1 ve 6 §§ 3 (c) maddelerinin ihlal edildiğini tespit etmesini göz önünde bulundurarak ve aşağıda yer alan 72. paragrafa atıfta bulunarak, Mahkeme başvuranın bu başlık altındaki şikâyetlerinin esası hakkında ayrı bir karar vermeye yer olmadığına kanaat getirmiştir (bk. bu davaya uygulandığı ölçüde, *Abdulgafur Batmaz/Türkiye*, no. 44023/09, § 54, 24 Mayıs 2016).

III. SÖZLEŞME KAPSAMINDAKİ DİĞER İHLAL İDDİALARI HAKKINDA

62. Başvuran ayrıca, Sözleşme'nin 6 § 1 maddesi uyarınca Devlet Güvenlik Mahkemesinin ve öncekinin kaldırılmasının üzerine davayı devralan Ağır Ceza Mahkemesinin bağımsız ve tarafsız olmadığından şikâyetçi olmuştur.

63. Mahkeme, 4390 sayılı ve 22 Haziran 1999 tarihli Kanun ile yapılan değişikliklerle Devlet Güvenlik Mahkemesi heyetinde yer alan askeri hâkimlerin, sivil hâkimlerle değiştirildiğini kaydetmektedir. Somut davada,

yargılamalar Cumhuriyet savcısı tarafından düzenlenen iddianamenin akabinde 10 Mart 2004'te yani askeri hâkimlerin heyetten alındığı tarihten önce başlatılmıştır. Dolayısıyla, başvuran üç sivil hâkimden oluşan bir heyet tarafından yargılanmıştır. Mahkeme, davanın iki duruşma haricinde çoğunlukla Ağır Ceza Mahkemesi tarafından incelendiğini kabul etmektedir. Ayrıca, Mahkeme, başvuranın genel olarak Devlet Güvenlik Mahkemesinin ve Ağır Ceza Mahkemesinin bağımsız ve tarafsız olmamasından şikâyetçi olmasına rağmen, söz konusu iddiasını gerekçelendirmediğini kaydetmektedir. Bu nedenle, Mahkeme başvuranın, söz konusu mahkemenin oluşumu nedeniyle adil yargılamadan mahrum bırakılmış olarak görülemeyeceği kanaatine varmıştır (bk. *Sever ve Aslan/Türkiye* (k.k.), no. 33675/02, 12 Nisan 2007; *Şaman/Türkiye*, no. 35292/05, § 39, 5 Nisan 2011 ve *Karaatay/Türkiye* (k.k.), no. 13350/09, 28 Ocak 2014).

64. Dolayısıyla, başvurunun bu kısmı açıkça dayanaktan yoksundur ve Sözleşme'nin 35 §§ 3 ve 4 maddesi uyarınca reddedilmelidir.

65. Son olarak, şikâyetiyle ilgili herhangi bir belge ibraz etmeksizin, başvuran Sözleşme'nin 14. maddesi uyarınca, daha önce İzmir Devlet Güvenlik Mahkemesi önünde gerçekleştirilen başka bir dizi ceza yargılamasında yargılanan diğer sanıkların aleyhlerindeki suçlamalardan beraat ettirilmesi sebebiyle ayrımcılığa maruz kaldığından şikâyetçi olmuştur. Söz konusu iddiayı destekleyen herhangi bir belgenin yokluğunda, Mahkeme söz konusu şikâyetin ispattan yoksun olduğu kanaatindedir.

66. Dolayısıyla, başvurunun bu kısmı açıkça dayanaktan yoksundur ve Sözleşme'nin 35 §§ 3 ve 4 maddesi uyarınca reddedilmelidir.

IV. SÖZLEŞME'NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI

67. Sözleşme'nin 41. maddesi aşağıdaki gibidir:

“Eğer Mahkeme bu Sözleşme ve Protokollerinin ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmeci Taraf'ın iç hukuku bu ihlalin sonuçlarını ancak kısmen ortadan kaldırıabiliyorsa, Mahkeme, gerektiği takdirde, zarar gören taraf lehine adil bir tazmin verilmesine hükmeder.”

A. Tazminat

68. Başvuran manevi tazminat olarak 30.000 avro talep etmiştir. Başvuran maddi tazminat talep etmemiştir.

69. Hükümet, söz konusu meblağın temelden yoksun ve aşırı olduğunu beyan ederek, başvuranın talebine itiraz etmiştir. Mahkeme, ihlal tespitinin yeterli adil tazmin teşkil ettiği kanaatindedir (bk. *Dvorski/Hırvatistan* [BD], no. 25703/11, § 117, AİHM 2015). Mahkeme ayrıca, en uygun tazmin şeklinin başvuranın, eğer dilerse, Sözleşme'nin 6. maddesinin gerekliliklerine uygun olarak yeniden yargılanması olacağı görüşündedir (bk. yukarıda anılan *Salduz*, § 72). Bu nedenle, Mahkeme başvuranın talebini reddetmektedir.

B. Masraf ve giderler

70. Başvuran ayrıca, ücreti ödenmesi gereken avukatının yasal çalışma yürüttüğü saat sayısını gösteren bir zaman çizelgesi sunarak hem yerel yargılamalarda hem de Mahkeme önünde gerçekleşen masraf ve giderler için 5.284 avro talep etmiştir.

71. Hükümet başvuranın taleplerine, istenilen meblağların temelden yoksun olduğunu ve yazılı delillerle desteklenmediğini beyan ederek itiraz etmiştir.

72. Mahkeme'nin içtihatlarına göre, başvuranın masraf ve giderlerini geri alabilmesi için, söz konusu masraf ve giderlerin fiilen ve gerekli olduğu için yapılmış olduğunun belgelenmesi ve makul miktarda olması

gerekmektedir. Bu bağlamda, Mahkeme, zaman çizelgelerinin daha önce birçok davada destekleyici belge olarak kabul edilmiş olduğunu tekrarlamaktadır (bk. *Beker/Türkiye*, no. 27866/03, § 68, 24 Mart 2009; *Çoşelav/Türkiye*, no. 1413/07, § 89, 9 Ekim 2012; *Amine Güzel/Türkiye*, no. 41844/09, § 50, 17 Eylül 2013 ve *Yiğitdoğan/Türkiye* (no. 2), no. 72174/10, § 76, 3 Haziran 2014). Somut davada, Mahkeme elindeki belgeleri ve yukarıdaki ölçütleri göz önünde bulundurarak, tüm başlıklar altındaki masrafları kapsayacak şekilde, başvurana 2.000 avro ödenmesinin uygun olduğu kanaatindedir.

C. Gecikme faizi

73. Mahkeme, gecikme faizi olarak Avrupa Merkez Bankasının kısa vadeli kredilere uyguladığı marjinal faiz oranına üç puan eklemek suretiyle elde edilecek oranın uygun olduğunu değerlendirmektedir.

BU GEREKÇELERLE, MAHKEME, OY BİRLİĞİYLE,

1. Sözleşme'nin 14. maddesi ve 6 § 1 maddesi kapsamındaki Devlet Güvenlik Mahkemesinin ve Ağır Ceza Mahkemesinin bağımsızlığı ve tarafsızlığına ilişkin şikâyetlerin kabul edilemez ve başvurunun geri kalanının kabul edilebilir olduğuna;
2. Sözleşme'nin 6 §§ 1 ve 3 (c) maddesinin ihlal edildiğine;
3. Sözleşme'nin 6 §§ 1 ve 3 (d) maddesi uyarınca yapılan şikâyetin incelenmesinin gerekli olmadığına;

4. İhlal tespitiinin tek başına, başvuranın uğramış olabileceği manevi zararlar açısından adil tazmin teşkil ettiğine;

5.

(a) Davalı Devlet tarafından, Sözleşme'nin 44 § 2 maddesi uyarınca kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içerisinde, başvurana ödeme tarihinde geçerli olan kur üzerinden davalı Devletin para birimine çevrilmek üzere aşağıdaki miktarların ödenmesine:

(i) yansıtılabilecek her türlü vergi tutarı hariç olmak üzere, masraf ve giderlere ilişkin olarak 2.000 avro (iki bin avro),

(b) Yukarıda bahsi geçen üç aylık sürenin bittiği tarihten itibaren, ödeme gününe kadar, Avrupa Merkez Bankasının kısa vadeli kredilere uyguladığı marjinal faiz oranına üç puan eklemek suretiyle elde edilecek oranda, yukarıda bahsedilen meblağlara basit faiz uygulanmasına;

6. Başvuranın adil tazmine ilişkin diğer taleplerinin reddedilmesine *karar vermiştir*.

İşbu karar İngilizce olarak tanzim edilmiş ve Mahkeme İçtüzüğü'nün 77. maddesinin 2 ve 3. fıkraları uyarınca 5 Eylül 2017 tarihinde yazılı olarak tebliğ edilmiştir.

Stanley Naismith
Yazı İşleri Müdürü

Robert Spano
Başkan